

“LEONARDUS BIJ DE LEEUWENAARS”.

Tentoonstellingscatalogus opgesteld in opdracht van “De Vrienden van Zoutleeuw” door HEEREN ETIENNE en PYPEN ANDRÉ.

Deze dubbeltentoonstelling wordt, in het kader van Leonardus + 1450, georganiseerd zowel in de Sint-Leonarduskerk als in het Historisch Stadhuis van Zoutleeuw en geeft een beeld van wat Leeuwenaren in de loop der tijden over de Heilige Leonardus en zijn verering verzameld hebben: beelden, schilderijen, medailles, ex voto's, boeken, bedevaartvaantjes, devotieprentjes, litanieën...

Door deze artefacten en dit devotiemateriaal krijg je een beeld van de grote impact van deze Franse kluizenaar, die uitgroeide tot een rasechte volksheilige.

De expo loopt van 4 april tot en met 14 juni 2009 en is elke dag toegankelijk in de Sint-Leonarduskerk van 14.00 tot 17.00 uur. In het Historisch Stadhuis kan je terecht van dinsdag tot vrijdag van 14.00 tot 16.00 uur en tijdens het weekend van 13.00 tot 17.00 uur. Beide tentoonstellingen zijn op maandag gesloten.

Uw bezoek begint best in de Sint-Leonarduskerk waar bij zijn retabel een schets van zijn leven wordt weergegeven. In de kooromgang vind je eerst zijn verering te Saint Léonard de Noblac en een illustratie van de verschillende aanroepingen in zijn litanie. Je bezoek aan de kooromgang eindigt met zijn verering te Zoutleeuw met als hoogtepunt het jubileumjaar 1909. In het Historisch Stadhuis vind je alles over zijn diverse vereringplaatsen in binnen- en buitenland.

De Heilige Leonardus van Noblac

Leonardus werd geboren op het einde van de vijfde eeuw in kringen van het Frankische koninklijk hof . Hij werd door Remigius te Reims gedoopt . De pas bekeerde Clovis en koningin Clotildis waren peter en meter. Als jongen kreeg hij een opleiding aan de kathedraalschool van Reims. Hij wordt meer en meer geboeid door het evangelie, in het bijzonder door de Bergrede en Jezus' parabellen . Woorden als ‘ ik was ziek en je bent me komen bezoeken, ik was gevangen en je hebt me bezocht ‘ laten hem niet meer los. Hij bekwam het voorrecht de gevangenen die hij bezocht opnieuw de vrijheid te schenken. De koning wou hem het bisschopsambt toe vertrouwen, maar hij weigerde en hij trok zich terug, eerst in een klooster en later in een kluis in de bossen rond Limoges. En daar gebeurde dat de koning, vergezeld van zijn vrouw en gevolg op jacht ging in de buurt. De zwangere koningin werd ongesteld en men vreesde voor het ergste. De kluizenaar werd erbij geroepen en door zijn vurig gebed mocht het hof zich verheugen in een gelukkige geboorte. Hij weigerde alle gunsten behalve een terrein dat hij, gezeten op een ezel, zou kunnen omrijden op één nacht. Hij bouwde een kapel toegewijd aan O.L. Vrouw. Hij hielp veel sukkelaars en kreeg enkel volgelingen (soms voorgesteld als abt). Leonardus is in Noblac bij Limoges gestorven op 6 november 559.

Men vertelt dat er veel mirakelen gebeurden op zijn graf en dat op zijn voorspraak meerdere gevangenen op wonderlijke wijze bevrijd werden. De verering van deze heilige man werd verspreid over gans Europa via kruisvaarders en pelgrims naar Sint Jacob van Compostella Hij wordt vereerd als patroon der gevangenen (in brede zin: ieder mens gevangen in depressies, obsessies, verslavingen, enz.) .Hij wordt ook aanroepen door zwangere vrouwen

en reumalijders en ter genezing van zwakke kinderen . Vooral in Beieren wordt hij aanroepen door de veehouders.

*“Sint Leonardus, heilige man
Wil ons vee, de koeien en de ossen
Van ziekten en plagen verlossen.”*

HISTORISCH STADHUIS

In de ontvangsthal.

1 Voorontwerp van het fresco in de ontvangsthal van het stadhuis.

Deze schildering op doek werd door Langaskens als gouache uitgewerkt .

LANGASKENS Maurice (Gent 1884 – Schaarbeek 1946) is als schilder en graveur vooral bekend om zijn landschappen en zijn historische en decoratieve taferelen. Van 1901 tot 1905 studeerde hij aan de Academie van Schone Kunsten te Brussel, waar hij in 1907 lid werd van de kring “Pour l’Art”. In 1913 werkte hij samen met **Montald C.** aan de decoratie van het gebouw voor monumentale kunst van de wereldtentoonstelling te Gent. Nadien werkte hij o.a. aan zijn opdrachten te Zoutleeuw, waar hij naast het **Leonardusfresco** op de binnenwand van de ontvangstzaal, ook het **ruiterportret van keizer Karel** boven de ingang deur tot leven bracht (1914). Tijdens De Grote Oorlog werd hij krijgsgevangen genomen en dit beïnvloedde zeer sterk zijn latere werk, net als het Uilenspiegelthema dat hem steeds zal blijven fascineren.

In het kabinet van de burgemeester.

Naast kast 1 rechts van de toegangsdeur.

2 **Saint-Léonard patron des houilleurs,**

Steendruk in kleur. Sint-Leonardus staat afgebeeld midden een fabrieksschoorsteen en een gebouw van een steenkoolmijn.

Deze centsprent werd gedrukt op papier door Vangemen die te Brussel in de vroegere Middeleerstraat, nu de August Ortsstraat, woonde. Deze prenten werden vaak ingekleurd. Vandaar het verschil met een gelijkaardige prent die momenteel in de Sint-Leonarduskerk wordt tentoongesteld.

Kast 1 rechts van de toegangsdeur.

3 **Beeld in polyester van de H. Leonardus uit Sint-Lenaerts-Brecht.**

Sint-Leonardus wordt voorgesteld in dalmatiek en met een kromstaf langs zijn lichaam aan zijn rechterzijde. In zijn linkerhand houdt hij boeien vast en hij draagt een manipel rond zijn linkerarm.

4 **Zeer kleine voorstelling** (10 cm). De H. Leonardus draagt en dalmatiek en hij houdt zijn rechterhand op zijn hart. In zijn linkerhand heeft hij boeien.

- 5 **Deze voorstelling in biscuit** stelt, zoals vaak gebruikelijk in Duitsland, Leonardus voor als patroon van de veehouders. De heilige wordt afgebeeld met staf, bijbel en ketenen langs zijn lichaam. De versiering in bladgoud is gedeeltelijk verdwenen.
- 6 **Koperen plaat met een moderne afbeelding van de H. Leonardus.** Links onderaan zitten twee gevangenen vastgemaakt aan een blok
- 7 **Kleine geelkoperen voorstelling van de H. Leonardus.** In zijn rechterhand draagt hij een kooitje met mijnwerkers en in zijn linkerhand houdt hij een staf vast. Hij draagt een kazuifel en een kapmantel
- 8 **Deze porseleinen afbeelding** van de heilige Leonardus met staf, bijbel en een mandje waarin zich mijnwerkers bevinden, is afkomstig uit het Waalse landsgedeelte.
- 9 **Kleine moderne voorstelling in koper.** De heilige is gehuld in een monnikenpij met kap over het hoofd en houdt de boeien vast in zijn linkerhand.
Oudere
- 10 **Eiken beeld van de H. Leonardus** met in de linkerhand een boek en in de rechterhand een ketting. De heilige, voorgesteld als belijder, is gehuld in een soort monnikenpij en staat op een vrij hoge sokkel. (75 cm)
- 11 **Voorstelling van de H. Leonardus** met in zijn linkerhand een kooitje met 2 mijnwerkers. De heilige draagt een priesterkazuifel en heeft op zijn hoofd een corona. Zijn staf houdt hij vast in zijn rechterhand.
- 12 **Oudere gipsen afbeelding van de H. Leonardus,** zoals afgebeeld op de paaskandelaar.
- 13 **Reproductie van het beeld van Bad-Tölz in hout.**
Dit beschilderde en vergulde houten beeld (Hoolmann-Machiani – Kevelaer) stelt de heilige abt voor als patroon van de veehouders. In Beieren en in Oostenrijk offeren landbouwers de kettingen van hun zieke vee. Op 6 november, de feestdag van Sint-Leonardus, worden deze kettingen aan elkaar vastgemaakt en rond de kerk gelegd. De heilige houdt een staf vast en ook een bijbel waaraan een ketting hangt. Onder zijn kapmantel, die in zwierige plooiën valt, draagt hij een kruis. Rechts aan zijn voeten ligt een rund.
- 14 **Fantasievoorstelling in gips van Leonardus** in een groen kleed en met in zijn rechterhand een bakje met 2 mijnwerkers. Ook hier heeft de heilige een uitgesproken monnikencorona.

Kast 2 naast de binnendeur van de raadszaal.

- 15 **Een églomisé of achterglasschildering**
De H. Leonardus draagt een mijter en kapmantel. In zijn rechterhand houdt hij boeien en in zijn linker- een staf vast. Onderaan rechts is een rund afgebeeld.
- 16 **Een achterglasschildering uit Mariazell** uit de deelstaat Stiermarken, het belangrijkste bedevaartsoord van Oostenrijk. O.L.V. met kindje staat bovenaan tussen bloemen. Onderaan is het kerkje van Mariazell geschilderd met links de H. Floriaan, die een brand blust en rechts de H. Leonardus die een palmtak en boeien vasthoudt. Naast hem ligt een rund.
- 17 **Een kopie (miniaturkunst)** uit "*Waanzin in de middeleeuwen*" van H. Beek.
- 18 **Een Duitse églomisé** met bovenaan twee rozen.
De H. Leonardus draagt een albe, stola en mijter. In zijn rechterhand heeft hij een staf en in zijn linker- houdt hij boeien vast. Rechts aan zijn voeten ligt een rund
- 19 **Een Duitse églomisé** met links bovenaan een tulp en rechts een roos. Zijn kledij is dezelfde als hierboven beschreven. Achter zijn hoofd is er een blauwe nimbus aangebracht. Rechts aan zijn voeten ligt een rund.

- 20 **Een Duitse églomisé**, gemaakt door Natzer Gabriele uit Ziemetshausen. Deze schildering werd aangekocht in Inchenhofen.. Aan zijn voeten bevindt zich rechts een paard en links een rund. Zijn kledij is identiek aan hierboven. Het geheel is opgesmukt met twee tulpen.
- 21 **Gepolychromeerd houten beeld van de H. Leonardus** met een staf in zijn linker- en een boek in zijn rechterhand. De heilige draagt een bruine pij met vergulde kap en heeft een uitgesproken monnikencorona.
- 22 **Beeld van de heilige Leonardus in messing**, dat een exacte kopie is van het beeld van de paaskandelaar in de Sint-Leonarduskerk. De paaskandelaar, ook luminaris of paasboom genoemd, werd gegoten in messing volgens de verloren wastechiek. Hij is 5,68 m hoog, weegt 950 kg en werd in 1482 besteld bij de bekende geelgieter Renier van Thienen te Brussel.
- 23 **Paaskaars uit Inchenhofen**.
- 24 **Klein glasraam** uit Bad-Tölz (Beieren). Moderne voorstelling van de heilige als abt met “muts” en staf. Hij wordt afgebeeld als patroon van de veehouders en de gevangenen. Rechts beneden staat het bedevaartskerkje van Bad-Tölz.
- 25 **Gipsen afbeelding van Leonardus als de goede herder**. De heilige draagt een bruine monnikenpij en drukt met beide handen de bijbel tegen zijn hart. (Zuidschoete). Aan zijn linkerbeen staat een lammetje.
- 26 **Italiaans beeld in terracotta**. De heilige draagt een blauwe mantel met als symbool lelies, die niet alleen naar de zuiverheid verwijzen maar ook naar Frankrijk, zijn geboorteland. Een gevangene staat vóór de H. Leonardus, die zijn linkerhand beschermend over hem legt.

Op de muur naast de schouw.

- 27 **Vier bedevaartvaantjes uit de 20ste eeuw.**

Bedevaartvaantje van Zoutleeuw (Brabant), l.n.r.

Type *Hoyaux fils* (zonder vermelding), een linnen vaantje met links de vermelding *St. LEONARD ZOUTLEEUEW-LEAU*. Rechts, in een ingekleurde ovale vorm, staat centraal Sint-Leonardus, voorgesteld als bisschop met staf en boek, mijter en een luisterrijke mantel. Links van de heilige wordt het stadhuis afgebeeld en rechts de naar hem genoemde vermaarde kerk. Ook beide gebouwen zijn ingekleurd.

Bedevaartvaantje van Aartselaar (Antwerpen), r.n.l.

Dit linnen vaantje is van het type *Hoyaux*. Sint-Leonardus staat in een cirkel met boeien in de opgeheven rechterhand en hij houdt zijn linkerhand beschermend op het hoofd van een man die aan zijn zijde knielt. Achter hem, links zijn kapel en rechts de parochiekerk.

Onder de cirkel staat: “*H. Leonardus, Helper der Zieken, B.V.O.*”, in de cirkel E. “*Hoyaux Brux. R. i*” en naar de punt toe “*AARTSELAAR*”

Bedevaartvaantje van Vlierbeek - Kessel-Lo bij Leuven (Brabant), r.n.l.

In een ovale medaillon staat bij de basis of hoogtelijn Sint-Leonardus afgebeeld als abt met opgeheven rechterhand en de staf in de linkerhand. Daar rond is volgende tekst aangebracht: “*H. LEONARDUS PATROON van de MOEDERS en de ZWAKKE KINDEREN b.v.o.*” Een gezin (vader, moeder en 3 kinderen) is op weg naar de heilige. In de scherpe hoek staat een gestileerde kruin in een cirkel. Het geheel vormt een contrast in een tegenspel van wit en bruin, en door een uitsparen

van wit in de onderkant. Nergens staan er aanwijzingen voor een plaatsbepaling. Dit linnen vaantje hoort bij de benedictijnenabdij te Vlierbeek.

Bedevaartvaantje van Huizingen (Brabant) - 1907, l.n.r. met een cirkelvormig medaillon waarin voor de kerk de heilige met nimbus staat met links een kreupele en rechts een gevangene. De aanroeping is in 3 talen: “*SANCTE LEONARDE O.P.N. – S. LEONARD PRIEZ PR. NOUS – HEILIGE LEONARDUS BID VOOR ONS*”. In een banderol rechts van het medaillon staat : “*A.M.D.G. PELERINAGE A SAINT LEONARD A HUYSSINGHEN LEZ HAL BEDEVAART TOT SINT LEONARDUS*”. In het totaal worden drie wapenschilden afgebeeld met bovenaan in het medaillon de verzezen Christus. Hoogdruk met links onderaan de vermelding van de ontwerper *H. Lemaire - Tourneppe, 1907*.

- 28 **Affiche Parochie St. Lenaerts** Begankenis en Processie 1996 ter ere van de H. Leonardus met 16de eeuwse prent.

Op de trap

- 29 “*Litanie ter eere van den Heiligen Leonardus van Sint-Martens-Peuthy bij Vilvoorden*”, twee bidprentjes uit dezelfde plaats en een foto van zijn altaar aldaar met bovenaan zijn beeld.
- 30 “*Litanie van den Heyligen Leonardus, patroon der Gevangene*” (Dudzele – goedgekeurd in 1791) en “*Litanie van den Heiligen Leenaard, Patroon tegen de koorts, lendezweer, flerecijn en vele andere inwendige en uitwendige kwalen des lichaams*” (Dudzele – goedgekeurd in 1878).
- 31 “*Litanie ter eere van den Heiligen Leonardus bijzonder vereerd in de kerk van Kessel-Lo (Vlierbeek)*” en “*Aanroeping tot den H. Leonardus, voor eene vrouw die in eenen gezegenden toestand verkeerd*” + afbeelding van de H. Leonardus uit Vlierbeek en een zicht op de voormalige abdij van Vlierbeek.
- 32 “*Litanie van den H. Leonardus vereerd te St. Martens-Peuthy sinds 1618*”. Recto: orde der Goddelijke Diensten en een afbeelding van het bedevaartvaantje te Peuthy. Verso: de litanie zelf.
- 33 “*Noveen en litanie ter ere van de Heilige Leonardus bijzonder vereerd in de Sint Leonarduskapel te Tollembeek*” en “*Gebed tot de Heilige Leonardus met op de voorzijde een afbeelding van de heilige aldaar en zijn kapel*”.
- 34 “*Litanie ter ere van de Heilige Leonardus die in de Begijnhofkerk te Diest aanroepen wordt tegen lamheid, geraaktheid, jichtpijnen en zwakheid, maar vooral als bijzondere beschermer der kraamvrouwen*” (recto/verso) en “*Litanie ter ere van de H. Leonardus*” met op de voorzijde een afbeelding van de heilige te Zuidschote.
- 35 **Vergrote fantasiekaart uit Saint Léonard de Noblat** (Fr.): “*Un Baiser de Saint-Léonard*” (sic).
- 36 **Vier vergrote, komische postkaarten uit Saint Léonard de Noblat** (Fr.).

In de voormalige administratiezaal.

Tegen de muur rechts.

- 37 **Affiche Leonardifahrt in Kreuth** 6 november 1996.

- 38 Affiche **Uber 500 Jahre Leonardititt Inchenhofen** bei Aibach (zonder datum).
 39 Affiche Jaarlijksche Bedevaart tot den **H. Leonbardus te Peuthy** bij Vilvoorde 1927.
 40 Affiche Reliques et Reliquaires aux temps des **Ostentions** (Saint-Léonard de Noblat – zonder datum).
 41 Affiche St. Léonard de Noblat Dimanche 21 mei **Ostentions 95**.

Onder de boekenreeks in de kast.

- 42 **Drie ingelijste devotieprenten.**
 a. “S. LEONARDUS” De heilige is blootshoofds en draagt een boek en een staf. Hij staat in een kamer met een raam; op de tafel voor hem liggen boeien. Onderaan deze achthoekige voorstelling staat een Nederlandstalige aanroeping. Een kopergravure.
 b. “S. LEONARDUS” De heilige in koorkap en dalmatiek wordt afgebeeld met boek en staf in de hand. Hij wordt beschenen door goddelijk licht in de vorm van een duif. De naam van de graveur onderaan is onleesbaar. Een kopergravure.
 c. “H. LEONARDI ABI” De heilige abt wordt afgebeeld in een gestileerde omlijsting. Hij draagt boeien en een boek. In de Duitse tekst onderaan de prent wordt hij aanroepen als patroon van de gevangenen. Een kopergravure.
- 43 Modern bedevaartvaantje uit Tolembeek.
 44 Foto van de relikwie van Sint-Leonardus in de kerk van Zuidschote.
- 45 **Drie ingelijste devotieprenten.**
 a. “St-Leonardus” – doodprentje? In een medaillon staat Sint-Leonardus met koorkap, mijter en baard. De achterzijde van dit prentje is bedrukt. Deze litho is waarschijnlijk een doodprentje.
 b. “S. LEONARDO” De heilige wordt afgebeeld met een baard en draagt een koorkap en een mijter. Een ets.
 c. “St. LEONARD” De heilige met koorkap, mijter en baard staat afgebeeld midden religieuze symbolen. Een kopergravure.
- 46 GRUBER K. *Le chiese di San Leonardo in Passiria*. Lana (Tappeiner Editore S.R.L.), 1993, 48 p., ill.
- 47 **Drie ingelijste devotieprenten uit de 17de of 18de eeuw.**
 a. “S. LEONARDUS” De heilige houdt een kruisbeeld en een kerkgebouw in de hand. Hij draagt een mijter en een koorkap. Een ingekleurde kopergravure op perkament.
 b. “S. LEONARDUS” In een medaillon wordt de heilige als abt in een kamer afgebeeld. Op de tafel voor hem liggen een boei, een mijter en bloemen. Onderaan staat “Frehling Cath. A.V”. Een ingekleurde kopergravure
 c. Sint-Leonardus, beschenen door goddelijk licht. Leonardus houdt een boek, een staf en boeien in de hand, is blootshoofds en draagt een dalmatiek. Volledig handgeschilderd op perkament.
- 48 *Leven en mirakelen van den H. Leonardus, Kluzenaar en Belijder wiens HH. Relikwiën berusten in de Parochiale Kerk van Huyssinghen...* Gent - Sint - Amandsberg (Ch. Snoek - Cools), 1926, 16 p.
 49 *Kort Begryp der Aflaten, vergunt door S.H. Innocentius XIII, Paus van Romen, aen het Broederschap van den H. LEONARDUS opgerecht...* Mechelen (Uyt de drukkerije van P.J. Hanico), s.d.

50 **Drie ingelijste devotieprenten.**

- a. "S. Leonarde Langventium et Morientium Consolator. Ora pro nobis." De H. Leonardus staat op een heuveltje in een landschap. Rondom hem staan of zitten zieken en moeders met kinderen. De heilige met koorkap en staf, is blootshoofds en wordt beschenen door goddelijk licht. Een kopergravure.
- b. "S. Leonardus Abbas Ord. S. Ben.", door los. en loa. Klauber. De buste van Sint-Leonardus als abt staat tussen twee zuilen waaraan boeien hangen. Boven de heilige houdt een engel een mijter en een staf vast. Onderaan, tussen twee steigerende paarden, is er een kerker. Onderaan staat de tekst "Misit me praedicare captivis remissionem. Luc. 4.18. C.P.S.C.M." De prent draagt bovenaan het nummer 32. Een kopergravure, uitgegeven door los. en loa. Klauber.
- c. "S. LEONARDUS ABBAS NOBILIACENSIS ORD. S. BEN." Als abt voorgesteld houdt de heilige boeien en een staf in de hand. Hij staat voor een versierde doorgang waarachter gebouwen te zien zijn. De Latijnse tekst onderaan verhaalt een gedeelte van het leven van de heilige. Een kopergravure.
- 51 Prent *De Leonardus van Beek en Donk groet de Leonardus van Zoutleeuw*.
- 52 Noveen uit "*De goede Sint-Leonardus*" (Beek en Donk), 16 p.
- 53 Drie ingelijste devotieprenten.**
- a. "H. Leonardus, B.V.O."
Op de voorgrond staat de H. Leonardus met staf, boek en nimbus. Op de achtergrond trekken links pelgrims naar de kerk en rechts ontmoet de heilige een adellijk paar.
- b. "H. Leonardus in Peuthy".
De H. Leonardus wordt voorgesteld als bisschop met in zijn rechterhand boeien. Links onder zijn kapmantel zit een geboeide jonge man.
- c. "H. Leonardus, bid voor ons".
Op de voorgrond staat de H. Leonardus met links van hem een geboeide gevangene. Op de achtergrond trekken pelgrims naar zijn kapel.
- 54 TORFS EM. *De vereering van Sint Lenaart en zijne Broederschap te Peuthy*.
Overdruk uit "*Eigen Schoon en De Brabander*", jg. x, blz. 1-13.
- 55 Drie ingelijste devotieprenten.**
- a. "BEELD VAN DEN H. LEONARDUS TE ZUIDSCHOTE" – 20ste eeuw.
Dubbel gevouwen prentje met vooraan een foto van het Sint-Leonardusbeeld van Zuidschote. Op de binnenzijde staat een litanie en op de achterzijde een gebed. Hoogdruk - imprimatur Brugge 1942.
- b. Prent van de broederschap van Sint-Leonardus van de kerk Saint Brice te Doornik. In een versierde nis staat Leonardus met een boei en een palmtak in de hand. Hij is blootshoofds en draagt een dalmatiek. Op het prentje staat volgende tekst : "SAINT LEONARD PROTECTEUR LES AFFLIGES, PRIEZ POUR NOUS. CETTE CONFRERIE EST CANONIQUEMENT ERIGEE EN L'EGLISE DE SAINT BRICE, A TOURNAY." Kopergravure
- c. St.-Leonardus, door Dessai ; 19de - 20ste eeuw. De heilige abt staat tussen gevangenen. De tekst onderaan luidt: "SAINT LEONARD délivre les prisonniers et leur enseigne le chemin de la VERTU." Op de binnenzijde van dit dubbel gevouwen prentje staat een litanie, op de achterzijde een gebed. Een litho – imprimatur Limoges 1918 – uitgegeven te St.-Léonard (Fr.)
- 56 NIMAL (abbé). *La vie de Saint-Léonard, Insigne Patron des mineurs du Bassin industriel de Liège*. Luik (Cormaux D.), 1901, 34 p.
- 57 *Kort Begrip van het stichtende Leven van den H. Leonardus en van de Broederschap*

en Aflaten derzelve in de parochiale kerk van Sint Martens-Peuthy. Dieghem (Drukkerij Peeters), (1924), 16 p., ill.

Tegen de muur rechts achter de boekenkast.

- 58 **Prenten en foto's van de H. Leonardus** in België o.a. Peuthy en Huisingen, Frankrijk o.a. Saint-Léonard de Noblat en Duitsland.
- 59 **Prenten en foto's van de H. Leonardus** in België o.a. Zuidschote en Duitsland. Lithografie van Steven *Het dorp en de H. Leonardus van Zuidschote*.
- 60 **Prenten en foto's van de H. Leonardus** in België o.a. Zuidschote en Duitsland.

In de grote glazen kast.

- 61 **Herinneringsplaat** Zürich 1998 800 km.
- 62 **Herinneringsplaat** Inchenhofen 1996 750 km.
- 63 **Brevet** Inchenhofen 1996
- 64 **Bord Ostentions** Saint Léonard de Noblat 2002
- 65 **Herinneringsplaat** Saint Léonard de Noblat 2002 900 km.
- 66 **Bord met wapenschild** van Saint-Léonard-de-Noblat.
- 67 **Foto** van het Sint-Leonardusbeeld uit Inchenhofen.
- 68 **Foto** van een deel van de gewelfschildering uit Inchenhofen.
- 69 **Tinnen schotel** uit Inchenhofen.
- 70 **Bierpot** uit Inchenhofen.
- 71 **Medaillon** van Inchenhofen.
- 72 Twee **kaarsen** uit Inchenhofen.
- 73 **Tinnen bordje** met wapenschild uit St. Leonhard Innerpitztal.
- 74 Drie **bierpotten** en kaars uit Inchenhofen.
- 75 **Wandtegeltje** uit Zuidschote.
- 76 **Wassen voorstelling uit Inchenhofen** met een zittende H. Leonardus, afgebeeld boven de kerk.
- 77 **Foto met de deelnemers** aan de tocht naar Saint-Léonard-de-Noblat.

Op, voor en links naast de schouw

- 78 **Affiche Leonardiritt te Bad-Tölz.** (Elk jaar sinds 1885)
- 79 **Schilderij van M. Peeters.** (op schildersezal)
De H. Leonardus is gehuld in een blauwe mantel met lelies en draagt een borstkruis. Hij brengt "Het Licht" naar een gevangene.
- 80 **Reproductie van het St.-Leonardusbeeld uit de kerk van Zoutleeuw – 1934.**
Ter gelegenheid van de Jubelfeesten van 1934 in Zoutleeuw werd het St.-Leonardusbeeld uit de 17de eeuw gekopieerd in papier-maché.

Op de vensterbanken

- 81 Twee **foto's** met deelnemers aan de processie van Saint-Léonard-de-Noblat .
- 82 **Foto** van Leonardus op de vlag van de confrèrie
- 83 **Foto** van 2 deelnemers (Jef en José) aan de processie van Saint-Léonard-de-Noblat.
- 84 **Foto's** van beelden van de H. Leonardus uit Zuidschote.
- 85 **Twee foto's** van de H. Leonardus uit Sint-Lenaerts-Brecht. (één van de Processievlag en één van de kansel met in het midden **een afbeelding van het Sint-**

Leonardus der Kruisdagenbeeld uit Zoutleeuw.

- 86 **Foto** van de oudste deelnemer, steeds als bisschop, aan de processie van Sint-Lenaerts-Brecht.
- 87 **Foto** van het beeld van Sint-Leonardus van Hony.
Enige ons bekende afbeelding van de **Heilige Leonardus met een boot**. Volgens de legende werden de schepen van de schippers uit de omgeving van Hony als het ware aan de ketting gelegd door te hoge tolgelden die moesten betaald worden om de Ourthe te kunnen opvaren. De schippers vroegen in een hun gebed tot Leonardus hiervan bevrijd te worden. Dit gebeurde en sindsdien wordt uit dankbaarheid een beeld van Sint-Leonardus met als attribuut **een boot** vereerd in de kerk van Hony (Esneux).
- 88 **Twee foto's** uit Hoi: kerk en beeld van Sint-Leonardus.

Tegen de muur links.

- 89 **Affiche Fête de la Quintaine Saint-Léonard-de-Noblat** November 1983.
- 90 **Affiche Eeuwenoude begankenis** met Vollen Aflaat tot de H. Leonardus te Sint-Lenaerts met 16de eeuwse prent. (zonder datum)
- 91 **Postkaarten** met Sint-Leonarduskerken in Frankrijk (o.a. Seine-et-Oise, Saint-Léonard de Louplande, Fougères, Honfleur, Saint-Omer, Alençon, Angers en Le Bourg Saint-Léonard) en in Groot-Brittannië (Londen, St. Leonards on Sea, Turner's Hill, Middleton n Wallingford).
- 92 **Postkaarten** met Sint-Leonarduskerken en -kapellen in België (o.a. St.-Lenaerts, Aartselaar, Thuin, Nassonge), de gevangenis Saint Léonard van Luik en kerken uit Duitsland en Oostenrijk (o.a. St. Leonhard am Walde, Bad St. Leonhard, Tamsweg Lungau, Kreuth, St. Leonhard im Pitztal, St. Leonhard zur Eicheklooster tussen Börsch en Ottrott en St. Leonhard im Defereggental in Oosttirol).
- 93 **Foto van de makers van het Sint-Leonardusbeeld in papier-maché**. In het midden staat E.P. Jans en links van hem de gebroeders Arnauts.

Op de schildersezels.

- 94 **Kaarten van Europa en Frankrijk.**
- 95 **Affiche en flyer** van de dierenzegening te Zuidschote. Het **Leonarduslied** van die parochie.
- 96 **Twee bedevaartvaantjes. Steendruk.**
a. Huizingen.
Tegen de basis staat de H. Leonardus in een nis met aan zijn voeten een gevangene, een kreupele en een moeder met pas geboren kind. In het midden staat de kerk van Huizingen. Op een banderol rechts staat het volgende "Pelerinage à St. Léonard à Huyssinghen (Hal) – Bedvaart tot den H. Leonardus."
b. Brecht.
Leonardus met rond zijn hoofd een nimbus zit in een zetel met boek en boeien. Voor hem knielen pelgrims.
- 97 **Schilderij van M. Peeters**
In een cel zit een gevangene op een klein bankje met tegen de muur een beeld van de H. Leonardus.

Tegen de muur bij de ingang

- 98 **Een ex voto schilderij met een afbeelding van O. L. Vr.**, zittend op wolken, Sint-Leonardus en een biddende gelovige. Onderaan links staat een Duitse tekst met een bedanking voor een genezing in 1870. De grootte van de figuren is bepaald door hun belangrijkheid.
- 99 **Ovaal schilderij op doek** met voorstelling van de H. Leonardus. Dit schilderij dateert uit de 17de eeuw en is een fragment uit groter geheel.
- 100 **Kaarten van Groot-Brittannië en België.**

In de lage kasten

Kast 1

- 101 **Tweetalig type van bedevaartvaantje van Huizingen - Beersel (Brabant), r.n.l., in steendruk.** Rechts staan de beelden van Johannes de Doper én de H. Leonardus, beide met een nimbus. De heilige Leonardus wordt voorgesteld met dalmatiek en met boeien in de handen. Op zijn voetstuk staat geschreven “*Saint Léonard priez pour nous*”. Rond het beeld worden geknielde en kreupele pelgrims uitgebeeld met uiterst rechts waarschijnlijk een ex-gevangene. Op de achtergrond staan de kerk met een kruislievenheer en huizen met tussenin een bedevaarder. Langs de hypotenusa leest men “*HUYSSINGHEN S. JEAN-BAPTISTE, VULGAIREMENT DIT S. LEONARD, ENTRE N.D. DE HAL ET CELLE D’ALSEMBERG.*”
Onderaan wordt een tweetalige smeekbede weergegeven: “*SAINT-LENARD Patron d’Infimes et Maux chroniques, Douleurs d’enfantement, Boiteux, Paralytiques / SINT LEONARD Patroon voor vrouw in baerens-nood, voor Slaef, Blind, Kreupel, Lam, bewaere ons tot de dood*”. Steendruk - 19 de eeuw.
- 102 **Dubbel bedevaartvaantje van Huizingen - Beersel (Brabant), r.n.l.**, met rechts de beelden van de H. Leonardus én Johannes de Doper. Rond de beelden staan en knielen bedevaarders; de boeien liggen op de grond en in de achtergrond wordt de kerk van “Huijsinghen” weergegeven. Onderaan staat de tekst: “*HH Martelaers Bewaert ons Van Pest en Slavernij, op dat Wij door u Voorspreek geraecken Vrij*”
Kopergravure - 18 de eeuw *Bewaert*
- 103 **Prent van St.-Leonardus te (Sint-Lenaarts-)Brecht door M. Mauquoy.**
Deze rechthoekige prent stelt Sint-Leonardus voor met een nimbus rond het hoofd, gezeten in een zetel onder een baldakijn en met open boek en boeien in de handen. Voor hem knielen kreupelen en pelgrims; op een pilaster naast hem hangen ex-voto’s. De rechterhelft van de prent wordt in beslag genomen door de kerk en het ervoor liggende plein. Onderaan staat een gebed tot de H. Leonardus. De oorspronkelijke gravure diende waarschijnlijk als bron voor een bedevaartvaantje, zoals in kast 2 beschreven.
Hoogdruk door J. F. Engels te Antwerpen naar een 18de eeuwse houtgravure van M. Mauquoy.
- 104 **Bedevaartsvaantje van Vlierbeek nabij Leuven (Brabant), l.n.r.**
Tegen de basis wordt de toren van de abdij afgebeeld met daaronder “*Uitgegeven door de “Heemkundige Kring” Davidsfonds Vlierbeek 1948*”. Links van de H. Leonardus staat een moeder met pas geboren baby. Onderaan staat volgende tekst: “*H. Leonardus Patroon der Moeders en der Zwakke Kinderen*”

Kast 2

- 105 **Bedevaartvaantje van de H. Leonardus**, l.n.r. (plaats onbekend)

- De H. Leonardus wordt afgebeeld voor een kapel. Voor hem knielen kreupele pelgrims met boven hun hoofd ex-voto's. Het geheel situeert zich in een miniem landschap. Kopergravure.
- 106 Oostenrijkse **gekleurde tinnen afbeelding** van de H. Leonardus met rechts van hem een paarden- en een runderenkop.
- 107 **Bedevaartvaantje van Spycker (Frans-Vlaanderen)**, r.n.l. De heilige is gekleed als diaken en heeft een boek in de rechter- en een palm en boei in de linkerhand.. Hij staat met een stralende nimbus tussen gevangenen en voorname heren met op de achtergrond de kerk en het dorpsplein, waar vier pelgrims worden aangesproken door een bedelaar. Onderaan rechts bevindt zich de naam van de graveur: **P. du tielt f. Ipris**. De tekst "*St VINCENT MARTELAER TOT*" is uitgewist maar nog te herkennen en duidelijk leesbaar is: "*S. LEONAERD bidt voor ons*". Kopergravure
- 108 **Bedevaartvaantje van Peuthy, r.n.l., gedrukt met een 18de-eeuwse koperplaat** van J.B. Lefils te Brussel (kwijting van 18 december 1734). Sint-Leonardus, voorgesteld als bisschop, houdt boeien in de rechterhand en wordt omringd door 3 pelgrims aan zijn linker- en 3 pelgrims aan zijn rechterzijde. Een geknielde bedevaarder steunt op een kruk en een die neerligt draagt een boei in de linkerhand. In de scherpe hoek worden kerk en huizen afgebeeld. De tekst onderaan luidt als volgt "*ST. LENAERT wiens reliquien rusten tot Peutie aldaer, wilt ons door Iesum kristum van alle pijn verlossen allegaer*". Dit bedevaartvaantje is gebaseerd op een oudere prent die afgebeeld staat bij Vanderlinden (zie bronnen) en waarop de boom pronkt met talrijke takken. De graveur heeft a.h.w. deze prent "gehalveerd".
- 109 **Bedevaartvaantje van Brecht (Antwerpen)**
Deze gravure toont de H. Leonardus met de tonsuur en een nimbus. Hij heeft een open boek in de rechter- en een boei in de linkerhand. En zit in een stoel met een leuning, onder en baldakijn. Aan de muur hangen ex-voto's.
Links een dorpsplein, de kerk en twee processies. Volgende tekst wordt onderaan vermeld: "*Heyligen LEONARDUS bidt voor ons, Berustende onder Brecht*". Kopergravure.
- 110 DE BADTS A. *Leven van den Heiligen Leenaard, Eremijt wiens Relikwien in de parochiekerk van Dudzele berusten*. Brugge, 1885.
- 111 **Bedevaartvaantje van Dudzele (West-Vlaanderen)**, r.n.l., met panorama in vogelvlucht van de kerk van Dudzele tot de Sint-Lenaartpoort te Brugge. Rechts staat de H. Leonardus in een nis waar ex-voto's aan de wand zijn opgehangen. Naast de heilige vijf smekelingen: een lamme ligt op de grond, een blinde steunt op een stok, een geknielde vrouw houdt twee krukken in de handen en een vrouw ondersteunt een geknielde man.
Onderaan staat de tekst: "*Comt pelgrims al wie datge syt Om door godts help te syn Beuryt Naer d deele St lenaert eeren Van blintheyt lamheyte en veel seeren*".
Kopergravure - 17 de eeuw.
- 112 *Vie et Miracles de Saint-Léonard Solitaire et Confesseur dont les Saintes Reliques reposent à l'Eglise paroissiale de Huyssinghen vulgairement dit "Saint-Léonard"*.
Zonder datum
Voorblad met de afbeelding van de kerk en het beeld van de H. Leonardus.

Kast 3

- 113 OTT GEORG *Legende von den liebenheiligen Gottes*. Regensburg, New York en

Cincinnati, 1884, dl. II, kol. 1089-2666. Kol. 2134-2139; *6 november* : der heilige Leonhard, Einsieleser Jahr 559.

114 F.P.B. *Vie des saints pour tous les jours de l'année*. Tours, 1867, 400 p., ill. *Leonardus*, p. 312.

115 LIEBHAERT W. *Inchenhofen. Wallfahrt, Zisterzienser und Markt*. Sigmaringen (Jan Torbecke Verlag), 1992, 606 p., ill.

Kast 4

116 GOEREE JAN *Godtvrugtige Almanach of Lof-Gedachtenis der Heyligen op ijder van 't jare*. Amsterdam, 1730, 2 dln., s.p. 6 november: prent *De H. Leonardus, Bisschop*.

117 ROSWEYDUS H en RIBADINEIRA P. *Generale Legende der Heylighen* Antwerpen, 1665, 2 dln 686 p. en 662 p., ill. Deel II p. 415: afbeeldingen van heiligen. Op *6 november*: Leonardus.

118 *Leven en mirakelen van de H. Leonardus, Kluizenaar en Belijder wiens HH. Relikwieën berusten in de Parochiale Kerk van Huizingen*. Uitgave van 1926. *Kerk en Beeld van den H. Leonardus*. Brussel, 1908. .

Kast 5

119 **Diverse devotieprenten van de H. Leonardus vanaf de 16 de eeuw**, meestal gedrukt op papier, maar soms ook op perkament. De meeste prenten zijn ingekleurd en enkele ook versierd met bladgoud. Inzake druktechniek liggen er zowel voorbeelden van houtsneden en kopergravuren als van hoogdruk.

Kast 6

120 JOCKLE C. *Heiligen van alle tijden. Levens –legenden- iconografie*. Uitg. Verba, 2003, 479 p., ill. *Leonardus* p. 281-283, ill

121 **Tien medailles uit diverse vereringplaatsen van de H. Leonardus met o.a. een grote ovale medaille** (einde van de 19de eeuw).

De Heilige Leonardus wordt afgebeeld met links een symbool van de koolmijn en rechts dat van een metaalfabriek. Het opschrift luidt “*S.Léonard daignez nous assister*”. Aan de keerzijde wordt de Heilige Barbara, eveneens een beschermster van de koolmijnwerkers, afgebeeld met de ingang van een mijn en een terril en het opschrift “*Sainte Barbe protegez nous*”. Deze medaille is waarschijnlijk afkomstig uit het Luikse

122 **Kaartspel met de belangrijkste genees- en beschermheiligen uit Frankrijk.**

Deze afbeelding van de Heilige Leonardus met een boek en een geketende gevangene komt uit het getijdenboek “*Livre d’Heures*” van **Maréchal de Boucicaut** uit de 15de eeuw.

SINT-LEONARDUSKERK.

123 **Het Sint-Leonardusretabel van 1478? (Brussel, eik, gepolychromeerd)**

Dit retabel, gerestaureerd in 2004 door het Koninklijk Instituut van het Kunstpatrimonium te Brussel, werd vervaardigd in het laatste kwart van de 15de eeuw en draagt op verschillende plaatsen een ingebrande hamer, het ponsoen van het Brussels beeldsnijdersambacht.

Dat dit een Brussels retabel is, valt onmiddellijk op door de strenge rechthoekige vorm van de bak, die zo verschillend is van de fantasierijke bakken van het Antwerps productiecentrum. Ook het verschil in de polychromie valt op, omdat Brussel gekenmerkt is door het bijna algemene gebruik van bladgoud als kleurgeving. Voor de vergulding en polychromie werd in 1479 een beroep gedaan op Aert de Maelder uit Leuven, die zoals uit de kerkrekeningen van Zoutleeuw uit de jaren 1476-1479 ook blijkt nauw bij het ontwerp en de bestelling van het kunstwerk betrokken was.

De altaarkast is in 3 vakken verdeeld en het bovenste gedeelte van ieder vak is versierd met zeer fijn snijwerk, waarbij door de torenvormige baldakijnen elementen uit de gotische bouwkunst duidelijk worden nagebootst.

In het middenste gedeelte met laatgotische venstertraceringen stond oorspronkelijk een Calvariegroep. Deze beeldengroep is verdwenen, maar de contouren ervan zijn nog duidelijk op het retabel zichtbaar. Het huisvest momenteel een tronend Leonardusbeeld van ca. 1360, dat eveneens recent door het K.I.K. werd gerestaureerd.

De heilige is gekleed als een diaken, met een dalmatiek, en een kroon van haren omkrans de gladgeschoren kruin. Hij richt zijn blik naar de verte, als een asceet in innerlijke beschouwing. Gepolijste rotskristallen sieren zijn kledij en de zoom draagt in de vouwen het jaartal 1587, jaar waarin het beeld opnieuw gepolychromeerd werd. Ook verloor het retabel in de loop der tijden de waarschijnlijk geschilderde zijluiken. In de zijpanelen vinden we telkens drie episodens uit het leven van de heilige. De beeldengroepen waren oorspronkelijk gescheiden door zuiltjes, die in de 19^e eeuw verwijderd werden.

In het linker zijvak worden volgende episodens uit het leven van de kerkpatroon weergegeven

- *het doopsel van Leonardus* door bisschop Remigius in aanwezigheid van koning Clovis en zijn echtgenote Clothildis.
- *de opvoeding van Leonardus* wordt door zijn vader toevertrouwd aan bisschop Remigius.
- Leonardus vraagt aan de koning *de vrijlating van een gevangene* die zich tijdens zijn gevangenschap voorbeeldig had gedragen.

In het rechter zijvak vinden we van links naar rechts achtereenvolgens

- Leonardus *weigert de bisschopsmijter*.
- de koning brengt een bezoek aan het *door Leonardus gestichte klooster*.
- Leonardus bidt God om *bijstand tijdens de voortijdige bevalling van de koningin*.

Dit retabel met zijn waardige figuren, uitgebeeld in meesterlijke draperingen en stijlvolle houdingen, getuigt van een waar meesterschap in de beeldsnijkunst. Opvallend is de harmonieuze, rustige verdeling van de personages en de klare en heldere opbouw. De slanke gestalten met hun diverse handelingen zijn stijlvol doordrongen door innerlijke bezieling. Met hun mooie polychromie zijn deze beelden hoogtepunten van de laatgotische beeldsnijkunst.

Het retabel stond oorspronkelijk in de Sint-Leonarduskapel, die in 1422 tegen de zuidelijke transeptarm werd aangebouwd en bestemd was als een devotie- en bedevaartskapel, die voor pelgrims altijd toegankelijk zou zijn. In de 19^e eeuw werd deze kapel heringericht als sacristie en kreeg het retabel zijn huidige opstelling.

In de 20ste eeuw werd de Sint-Leonarduskapel eerst heringericht als weekkapel om tenslotte een schatkamer te worden, die in 2006 in een modern kleedje werd gestoken.

124 Beeld van Sint-Leonardus, zgn. van de Kruisdagen, door Hendrik Roesen 1503-1505.

De H. Leonardus zit op een troonzetel met opengewerkt baldakijn. Hij draagt een koorkap, is blootshoofd en leest in een boek. In zijn linkerarm houdt hij een kromstaf, waarvan de krul ontbreekt, met een abtsluit. Aan dezelfde arm hangt een paar boeien.

Zijn ascetisch gelaat met sterk benadrukte plooi aan weerszijde van zijn mond is typisch voor Brabantse beelden rond 1500. De Leuvense beeldhouwer Hendrik Roesen kreeg in 1503 de opdracht dit eiken beeld te vervaardigen en hij in juni 1505 was hij ermee klaar. De polychromie is van de hand van de schilder Jan van Raymunde. De originele beschildering is evenwel overschilderd.

Vóór het Sint-Leonardusretabel.

Kast 1

125 Houtgravure van de Heilige Leonardus uit Schedel Hartmanns “*Kroniek van Nuremberg*” 1493, VI, p.146.

Hartmann Schedel (Neurenberg, 13 februari 1440 - aldaar, 28 november 1514) was een Duits fysicus, historicus en humanist. Hij is het meest gekend voor het schrijven van de teksten in de *Kroniek van Nuremberg*, ook wel bekend als *Schedelsche Weltchronik* (De Wereldkroniek van Schedel). De drukker en uitgever was Anton Koberger, die sinds 1471 boeken drukte. Hij werd spoedig één van de belangrijkste drukkers uit Duitsland. Hij bezat zo'n 24 drukpersen, verspreid over Duitsland en het buitenland.

Het scriptorium van Michael Wolgemut, de toenmalige leidende illustratie-artist van Neurenberg in verschillende media, verstreekte de ongeveer 1809 houtsneden om de illustraties te drukken. De *Kroniek* werd eerst in het Latijn gepubliceerd op 12 juli 1493 in Neurenberg (Duitsland). Dit werd al snel gevolgd door een Duitse vertaling op 23 december van datzelfde jaar. In het Latijn werden er ongeveer 1400 à 1500 exemplaren gedrukt, in het Duits zo'n 700 à 1000. In een document van 1509 wordt vermeld dat er 539 Latijnse en 60 Duitse exemplaren niet werden verkocht. Nu zijn er nog ongeveer zo'n 400 Latijnse en 300 Duitse kopieën bewaard gebleven. Grote afbeeldingen werden ook afzonderlijk verkocht, meestal manueel ingekleurd met waterverf. Vele kopieën van het boek zijn ook ingekleurd, vaak in verschillende graden van vaardigheid. Er bestonden zelfs speciale "winkels" voor dit boek. Sommige illustraties werden later ingekleurd en sommige zijn zelfs uit het boek gehaald als decoratie in een lijst aan de muur

126 *Abrégé de la vie de Saint Léonard, hermite en Limousin*. Doornik, 1805, 94 p., ill. Met p. 17-20 « *Règles de la confrérie de Saint Léonard* ». (Doornik) + Brief van pastoor-deken van Saint Brice, kanunnik Alfred Faux aan Peeters Ch. Over dit boekje. Gedrukt op handgeschept papier.

127 VAN ROEY L. *Vie et Culte de Saint - Léonard, patron de Léau*. Zoutleeuw (Peeters Ch.), 1926, 26 p.

128 **Afbeelding uit een kroniek van Augsburg van ca 1500?**

De H. Leonardus met een nimbus rond het hoofd heeft boeien in de rechter- en een bijbel in de linkerhand. Rondom hem staan en knielen gevangenen en kreupelen.

Kast 2

- 129 VAN ROEY L. *Levensschets en Vereering van den Heiligen Leonardus*. Zoutleeuw (Peeters K.), 1908, 32 p.
- 130 AICH J.A. *Leonhard der Grosse Patron des Volkes Wenen, 1928*.
- 131 ARBELOT *Das Leben des heiligen Leonard*. Frankfurt, 1902, 220 p., ill.
- 132 **Blad met houtsneden uit de “Catalogus Sanctorum” van Petrus De Natalibus.**
Deze houtsneden werden vervaardigd door Urs Graf in het werk *Catalogus sanctorum et gestorum eorum ex diuersis voluminibus collectus* van Petrus De Natalibus. Hij verzorgde ook de titelpagina met de voorstelling van een zending van de apostelen. Deze afbeeldingen bevinden zich op op folio 197 v° in *Liber Decimus de Sanctis in mense novembris occurrentibus*. Hierin worden de levens van de heiligen, waarvan de feestdag in november valt, beschreven. Het gedeelte over de H. Leonardus, rechts onderaan, is versierd met een kleine houtgravure waarop de heilige als abt, samen met twee gevangenen, wordt afgebeeld. Dit boek werd diverse malen uitgegeven op het einde van de 15 de en in het eerste kwart van de 16 de eeuw. Uit een notitie in potlood onderaan mag afgeleid worden dat deze uitgave gedrukt werd door J. Sacon te Lyon in 1514, bekend om zijn kwaliteitsvolle teksten en afbeeldingen.

Kast 3

- 133 Kopergravure van Martin De Vos (18de eeuw).
De H. Leonardus mediteert dicht bij de kapel die hij oprichtte ter ere van O.L.Vrouw. Een monnik werkt in de tuin
- 134 Kopergravure van Martin De Vos (18de eeuw).
De H. Leonardus mediteert dicht bij de kapel die hij oprichtte ter ere van O.L.Vrouw. Een monnik werkt in de tuin.
Bij een eerste indruk zou men denken dat het een weergave is van het vorige in spiegeldruk. Als men het nader bekijkt, merkt men evenwel tal van verschillen.
- 135 Kopergravure van Martin De Vos (18de eeuw)..
Lipardus, broeder van de H. Leonardus, die ook in zijn klooster verbleef, zit in een soort kluis. Een vrouw is aan het zaaien.

Kast 4

- 136 **Afbeelding van een 17de-eeuws schilderij van St. Jean de Cole.**
De koningin toont haar kind aan de H. Leonardus.
- 137 **Afbeelding van een detail uit een glasraam te Sint-Lenaert-Brecht. (16de eeuw)**
Sint-Leonardus rijdt op een ezel het land rond dat de koning hem schonk in de omgeving van Noblac.
- 138 Postkaart met de 19de eeuwse reliekhouders van Saint-Léonard-de-Noblat.
- 139 Afbeeldingen uit “*Ostentions I mai 1988. Saint-Léonard-de-Noblat*” met een zicht op de oude brug over de Vienne te Saint-Léonard-de-Noblat en de graftombe van de H. Leonardus in “La Collégiale” aldaar.
- 140 Afbeelding op een reliekschrijn te Saint-Léonard-de-Noblat.
De H. Leonardus toont handboeien aan een soldaat en zijn gevangene. Achteraan zicht op Limoges.

Kast 5

141 Venetië - San Marcobasiliek - Kapel van het Allerhoogste Sacrament.

Foto's van de cyclus mozaïeken, gemaakt naar ontwerpen van Pietro Vecchia.

- a. Doopsel van Leonardus door bisschop Remigius aan het koninklijk hof. Koning Clovis en koningin Clotildis zijn peter en meter.
- b. De H. Leonardus doet een waterbron ontspringen.
- c. Koningin Wisigardis werd tijdens een jachtpartij overvallen door hevige barenweeën. Haar echtgenoot koning Theodebertus ontbiedt de H. Leonardus en door diens gebed verloopt de bevalling voorspoedig en de koningin schenkt het leven aan een zoon.
- d. De H. Leonardus verlost de gevangenen van hun boeien.
- e. De H. Leonardus en koning Clovis verdelen voedsel en andere giften onder de armen.
- f. De H. Leonardus verschijnt aan gevangenen en kondigt hun vrijheid aan.

In de kooromgang

Rondgang langs de buitenzijde van de kerk

142 **Kunstfoto** van Guy Dehoperé.

143 **Beeld van St.-Leonardus uit de 19 de eeuw.**

De Heilige Leonardus wordt hier voorgesteld als een abt met staf en mijter. Deze eiken "*prinsenvoorstelling*" werd in 1875 vervaardigd door Janssen E. uit Sint-Truiden.

144 **Modern kazuifel** met de afbeelding van de H. Leonardus.

Grote kast 1.

145 **Beeld van de H. Leonardus uit Saint Léonard-de-Noblat.**

De heilige wordt hier blootshoofd en als diaken in een blauw kazuifel voorgesteld. In zijn rechterhand heeft hij de bijbel en links draagt hij boeien.

146 **Deze prachtige miniatuurschildering** is afkomstig uit een 15de eeuws getijdenboek (ca. 1460) en werd uitgevoerd op perkament. Een gebed tot Leonardus begint, mooi versierd, op de voorzijde met volgende woorden "O de sancto Leonardo virtu tu Domine" en vervolgt op de keerzijde met "per secula benedicamus te qui famulo tuo Leonardo... dedisti..."

147 **Gipsen beeld van de heilige Leonardus** in een priesterkazuifel. Aan zijn voeten ligt een ketting en in zijn linkerhand houdt hij een bijbel vast. Met het gebaar van zijn rechterhand wijst de heilige met de twee gestrekte vingers naar de goddelijke en menselijke natuur van Christus en met de drie gebogen vingers naar de Heilige Drievuldigheid.

148 **Moderne icoon van de H. Leonardus.**

De heilige is gehuld in een monnikenpij met kap over het hoofd en heeft boeien in zijn rechter- en een kruisbeeld in zijn linkerhand. Rondom zijn hoofd is een nimbus aangebracht.

149 Modern beeld van Sint-Leonardus door MATTHEE FRANS

Matthee Frans, een inwoner van Zoutleeuw (Leen Haag) beeldhouwde deze H. Leonardus in lindehout naar model van de Zuid-duitse voorstellingen en polierde zijn werk met Dänisch Oil. Het kruis op de borst en de krul van de staf zijn met bladgoud versierd. De heilige houdt de staf in zijn linker- en boeien in zijn rechterhand. Aan zijn voeten ligt een paard. Deze kunstenaar, geboren 6 juni 1930, begon reeds zeer jong met tekenen en schilderen en later volgde hij privéles te Leuven bij professor Minnart. Na jarenlang boetseren kwam de interesse om beelden uit het hout te snijden. Frans volgde houtsnijcursussen in Oberammergau (Duitsland) en in de internationale houtsnij school in Elbigenalp (Oostenrijk). Hij stelde tentoon in binnen- en buitenland en behaalde in 2002 zilver op de internationale tentoonstelling van de Académie Européenne des Arts.

150 Stok, gebruikt bij de Quintaine voor het vermorzelen van de gevangenen**151 Bord Ostentions Saint Léonard de Noblat 2002**

152 Pannonderlegger uit Saint-Léonard-de-Noblat, ontworpen door Yves Ducourtioux.

Rondgang langs de buitenzijde van de kerk

153 Affiche “*Saint-Léonard-de-Noblat. Ostentions 95. Dimanche 21 mai*”.

Kleine kast 1

154 Verschillende prenten in verband met Saint-Léonard-de-Noblat: de stad, de cultus en de “Ostentions”.

Kleine kast 2

155 Foto's van processies en beelden uit binnen- en buitenland.

Kleine kast 3

156 **Zes doodsprentjes uit de 19de eeuw** met vooraan een afbeelding van de H. Leonardus.

157 *Précis de la vie des saints pour tous les jours*. Parijs (Delarue), 4 dln., ill. *6 november -Saint- Léonard, confesseur*, ill.

158 *L'Invocation et l'imitation des saints pour tous les jours de l'année*. Deel IV. Parijs, 1687, ill.: *6 november Saint Léonard confesseur*.

159 *Les vies des Saints*. Parijs (Etienne Gantrel), 1689, ill. *Afbeelding en gebed per dag. 6 november Saint-Léonard*. (19,5 x 13 x2) **500 €**

160 *Legende van alle heylighen*, 1628, 332 p., ill., *6 november de H. Leonardus*, ill., p., 208.

161 SURIUS L. *Het leven ende mirakelen van den H. Leonardus Belyder... Word geviert in de Parochiale Kerke van S. Lenaert tot Zout-Leeuw*. Tienen (L. Fauconier), s. d., (rond 1800), 47 p.

Grote kast 2

162 **Koperen Leonardusbeeldje** van 10,5 cm h. De heilige, afgebeeld met staf en mijter, wordt voorgesteld als patroon van de mijnwerkers (mandje met mijnwerkers).

- 163 Beeld in polyester van de **H. Leonardus uit Sint-Lenaerts-Brecht**. De heilige is blootshoofds en draagt een dalmatiek. In zijn linkerhand draagt hij boeien, terwijl zijn staf tussen lichaam en rechterhand vasthoudt
- 164 **Fantasievoorstelling in gips van Leonardus** met een mijnwerkerslamp in zijn rechterhand, terwijl hij links een soort herdersstaf vast houdt.
- 165 **Modern beeld in klei van Greet Raes**, de schoondochter van Leo Verwimp. Leonardus wordt voorgesteld met de klassieke ketenen en een schaapje
- 166 **Gipsen fantasiebeeld**. De H. Leonardus draagt een mijnwerkerslamp in zijn rechter- en een staf in zijn linkerhand.
- 167 **Saint-Léonard patron des houilleurs** ; steendruk in kleur.
Sint-Leonardus staat afgebeeld midden een fabrieksschoorsteen en een gebouw van een steenkoolmijn.
- 168 **Gipsen afbeelding van Leonardus als de goede herder**. De heilige draagt een bruine monnikenpij en drukt met beide handen de bijbel tegen zijn hart. (Zuidschote). Aan zijn linkerbeen staat een lammetje.
- 169 **Verzilverd sierstuk van vlagstok** met Leonardus en Barbara als vergulde figuren. De H. Leonardus draagt een mijnwerkerskooitje. Waarschijnlijk van Luikse oorsprong.
- 170 **Ex-voto's afkomstig uit de reserve** van de kunstschaten van de Sint-Leonarduskerk.
- 171 **Versierd sierstuk van vlagstok** met afbeelding van de H. Leonardus met een mijnwerkersmandje. Waarschijnlijk van Luikse oorsprong.
- 172 *Vie des Saints ou Abrégé de l'Histoire des Pères, des Martyrs et autres Saints*. Parijs, 1825.

Rondgang langs de buitenzijde van de kerk

- 173 Affiche “**Zoutleeuw Grote Jaarlijksche Begankenis van den H. Leonardus**”.
- 174 Affiche “**Stad Zoutleeuw 559-1909**” - 1350 jarig jubelfeest en verheerlijking der relikwien van den H. Leonardus. (2 meter op 70 cm kleurendruk)
- 175 Affiche “**Kerk van den H. Leonardus te Zout-Leeuw – Grote Begankenis – Tweede Sinxendag**”.

Kleine kast 4

- 176 **Diverse devotieprenten uit vooral de 19de en 20ste eeuw**. Steendruk of hoogdruk. Ook een kopergravure uit de 16 de eeuw.

Kleine kast 5

- 177 **Foto's van verschillende voorstellingen van de H. Leonardus**, aanwezig in de kerk.

Grote kast 3

- 178 **Op deze oudere Duitse prent** wordt Leonardus afgebeeld met links van hem een boer met vee en rechts een gevangenis. Het gewaad van de heilige is, net als zijn aureool, opgesmukt met bladgoud. In zijn handen houdt hij een bijbel en een staf

- vast.
- 179 **Deze emailvoorstelling** met verheven krulversieringen in de vier hoeken werd vervaardigd door **NOUAILHER JEAN-BAPTISTE DE OUDE** (1699-1775) uit Limoges. De familie Nouailher werkte te Limoges al van in de 16 de eeuw met email. Leonardus wordt met een palmtak in zijn hand voorgesteld als belijder (18.5x15 cm). Tevens wordt hij afgebeeld als diaken met een bijbel en met ketenen.
- 180 **Originele afdruk van een kopergravure** op basis van het beeld van Sint-Leonardus dat in deze kerk in het retabel staat.
In de kleine kast hiernaast bevindt zich de drukplaat
- 181 Kaars uit deze kerk ter ere van de H. Leonardus
- 182 **Dit gepolychromeerd beeld uit de 2de helft van de 17de – begin van de 18de eeuw** werd aan de achterzijde voor een groot gedeelte uitgehold. Dit gebeurde vaak om barsten te voorkomen. Leonardus wordt afgebeeld met mijter en ketenen. Met het kruis in zijn rechterhand en de vertrapte duivel onder zijn voeten wordt hij voorgesteld als een uitdrijver van de duivel, als... exorcist
- 183 **Modern gipsen beeld van de H. Leonardus**, dat gekopieerd werd op basis van het beeld van de paaskandelaar.
- 184 **Blad uit een missaal van ca. 1600 gedrukt op perkament.** Leonardus wordt afgebeeld met staf en aureool. In zijn linkerhand houdt hij ketenen die vastgemaakt zijn aan een meestal houten blok rond de benen van de gevangenen. Een tekst uit psalm 36 “Os justi meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium; lex Dei ejus in corde ipsius. “ De mond van de rechtvaardige verkondigt de wijsheid, en zijn tong spreekt wat recht is; hij draagt de wet van zijn God in zijn hart”.
- 185 **Ingekleurde houtsnede van Italiaanse oorsprong op met de hand geschept papier.** Leonardus in monnikenpij heeft in rechterhand boeien en in linkerhand de bijbel. Voor hem knielt een gevangene Links achteraan staat de toren van de gevangenis met gezichten van gevangenen achter tralies. Twee schepen dobberen op een rivier.
- 186 OTT G. “*Legende von den lieben heiligen Gottes*” Regensburg, 1921.

Kleine kast 6

- 187 **Een koperen drukplaat** met de afbeeldingen van de heilige Leonardus en de heilige Severus. De heilige Leonardus wordt afgebeeld met staf, bijbel en boeien. Oorsprong onbekend.
- 188 **Zestiende-eeuwse kopergravure** afkomstig uit de schatkamer van de Sint-Leonarduskerk van Zoutleeuw. De originele afdruk hiervan bevindt zich in de grote kast hiernaast.
- 189 H.P.M. *Geestelycken altyt duerenden Almanach. Bij maniere van eene korte legende der heylighen in dicht gestelt.* Brussel, 1727, s.p., 6 november S. Leonardus.
Hierin staat volgende tekst:

*“ Door mirackels van de blinde
Maeckte Leonardus siende
Leeuw houdt voor haer beste Kroon
Dar Sij hem heeft voor Patroon”*

- 190 **Linnen bedevaartvaantje uit Zoutleeuw** in een rode basiskleur. Zie de beschrijving hiervan bij de kunstvoorwerpen op het stadhuis.

- 191 **Linnen bedevaartvaantje uit Zoutleeuw** in een blauwe basiskleur. Zie de beschrijving hiervan bij de kunstvoorwerpen op het stadhuis.
- 192 **Tegel van Sint-Leonardus in zeefdruk.** Voorgesteld als abt, met mijter, staf en boeien. Op de achtergrond een afbeelding van het **Sint-Leonardusinstituut.**
- 193 **SURIUS L.** *Het leven ende mirakelen van den H. Leonardus Belyder... Word geviert in de Capelle der Infirmery van den Begghynhove binnen Diest.* Loven (Marneff-Vannes), (1706).
- 194 **A. Stels.** *Huldetentoonstelling ingericht door de stad Tienen in samenwerking met Thuinas, stedelijk Museum 11 okt. tot 9 nov. 1980, 83p., ill. Bidprent van de H. Leonardus te Zoutleeuw, catalogoog nr. 127, p.50.*

Kleine kast 10

- 195 **Prentkaarten van de Jubelfeesten van St.-Leonardus op 30 en 31 mei 1909 te Zoutleeuw.**
Deze Jubelfeesten werden georganiseerd ter nagedachtenis van het overlijden van de H. Leonardus van Noblac in 559. De prentkaarten, uitgegeven door Climan-Ruysers te Antwerpen, tonen verschillende groepen en ook de kerkelijke hoogwaardigheids – bekleeders in de processie.

Kleine kast 11

- 196 **Prentkaarten van de Jubelfeesten van St.-Leonardus op 30 en 31 mei 1909 te Zoutleeuw.**
Deze prentkaartenkaarten die een beeld geven van de historische stoetaal van de historische stoet.
- 197 **“Hulde der stad Zout-Leeuw aan haren patroon den Heiligen Leonardus. 559-1909”.**
In deze brochure worden de feestelijkheden van 1909 beschreven. Zo ging op 30 mei, Pinksteren, een historische stoet uit. Op 31 mei, Pinkstermaandag, waren er een plechtige Hoogmis, een processie en een cantate. De drie erop volgende zondagen gingen de processie en de stoet nogmaals uit. Uitgegeven door Peeters K., Zoutleeuw, 1909, 16 p.
- 198 **Zanggedicht ter eere van Sint-Leonardus.**
- 199 **Menu van een familiefeestmaal** ter gelegenheid van de S. Leonardus Jubelfeesten.
- 200 **Gelegenheidsmenu** Sint-Leonardusprocessie 2005.
- 201 **Sint-Leonardusfeesten in aanwezigheid van “Zijne Eminentie den Kardinaal Mercier. Dischkaart**

Grote kast 4

- 202 **Bronzen bel** met het zegel van de Klerkenbroeders en vermelding van de heilige Leonardus. Deze bel werd in 1987 gegoten op 5 exemplaren door de firma Eijsbouts uit Asten in Nederland, bij het herstellen van de klokken van de kerk.
- 203 **Gipsen voorstelling van een tronende Leonardus** met staf en mijter en een boek in de linkerhand. Dit beeld dateert van 1909 (déposé Cera Belga) en is 42 cm hoog. De H. Leonardus draagt een witte albe, een rode stola en een rode koorkap, versierd met een bloemmotief
- 204 **Reproductie van het St.-Leonardusbeeld op de lichtbalk van Renier van Thienen.**

Dit gipsen en vergulde afgietsel van het geelkoperen beeld dat de lichtbalk bekroonde die opgesteld stond voor het altaar in de St.-Leonarduskapel van de gelijknamige kerk te Zoutleeuw, toont de heilige als abt met korte staf en bijbel. Deze lichtbak in messing werd, samen met de Paaskandelaar, in 1483 vervaardigd door de Brusselse kopergieeter Renier van Thienen naar het model van de luminaris in de St.-Goedelekerk te Brussel. In 1827, onder de regering van de Hollandse koning Willem I, verkochten de kerkmeesters een gedeelte van het koperwerk uit de kerk, waaronder deze lichtbak. Het oorspronkelijke beeld, rechtmatig verkregen, bevindt zich momenteel in het Museum Boymans - van Beuningen te Rotterdam.

- 205 **Een églomisé Sint-Leonardus door J. Rosel (Sint-Truiden) - midden 19 de eeuw.**
Op deze églomisé (achterglasschildering) staat een buste van de heilige als bisschop. Jacques Rosel was meester-huisschilder van beroep en zoon van een glazenier, die hem de techniek van het achterglasschilderen heeft bijgebracht. Deze voorstelling van de H. Leonardus gaat wellicht terug op een bestaande achterglasschildering of op een devotieprent.
- 206 **Eiken beeld van Sint-Leonardus uit de 16 de eeuw.**
Sint-Leonardus wordt voorgesteld als bisschop met staf en mijter, draagt een koorkap en heeft een boek in de rechterhand. Dit beeld zou afkomstig zijn uit een niet nader bepaald klooster en werd ten tijde van de Franse Revolutie in bewaring gegeven aan de familie Van Overstraeten die toen het Wijnhuis op de Grote Markt bewoonde.

Rondgang langs de buitenzijde

- 207 **Sint-Leonardusbeeld**, gebeeldhouwd door **E.P. Jans** die in de jaren 30 hier dienst deed als onderpastoor.
- 208 Affiche “**Zoutleeuw – Op 2^e Pinksterdag – Grote Jaarlijkse Begankenis ter ere van de H. Leonardus**”.
- 209 **Vlag van de “Congregatie der O.L.V. dochters Ingericht den X VII 1865”**
Onderaan wordt de H. Leonardus afgebeeld.
- 210 **Beeld van Sint-Leonardus uit de 17 de eeuw.**
Dit levensgrote beeld is waarschijnlijk afkomstig van het oude orgel van 1662 dat op het doksaal, verbonden aan het koor, stond. Samen met het orgel werd het in 1778 verplaatst naar de westzijde van de kerk, boven een houten binnenportaal. Wegens instortingsgevaar werd het in 1909 afgebroken.
De heilige draagt een mijter en dalmatiek en houdt een staf in de rechterhand. Aan de linkerarm hangt een manipel. De metalen handboeien die aan het beeld bevestigd zijn, vervangen de oude ijzeren die in 1988 gestolen werden.

Rondgang langs de zijde van het altaar

- 211 **De Paaskandelaar - Renier van Thienen. (1483).**
Deze kandelaar werd door de kunstenaar uitgewerkt naar een gelijkaardig model dat in die tijd de Sint-Pieterskerk van Leuven sierde. Hij rijst uit het midden van een zeskantige voet, gedragen door afwisselend drie leeuwen en drie honden, de symbolen van sterkte en trouw. Boven de lessenaar staat op een steun een beeldje van de H. Leonardus, als abt met boek en staf. Voor hem staat een kandelaar waarvan de kaars als een twijg uit de stam komt. Boven het Leonardusbeeldje ontspringen uit elk

der zuiltjes twee lange, naar boven gebogen armen, versierd met ranken en druiven; elke arm is bekroond met een zeshoekige, gekanteelde kaarsenhouder. De draaiende armen die als takken omhoog schieten en met hechtbogen aan de hier cilindervormige stam bevestigd zijn, dragen drie merkwaardige beelden van een calvariegroep. De middenstam groeit uit tot een kruis met een prachtige Christusfiguur. De top van het kruis is bekroond met een zeskantige kaarsenhouder, waarin de paaskaars vroeger werd geplaatst. De twee dwarsarmen van het kruis lopen uit in lelies.

212 **Glasraam uit de afgebroken kapel van de Grauwzusters** aan de Stationsstraat te Zoutleeuw. De H. Leonardus wordt afgebeeld met staf en boeien.

Onderaan staat vertaald de volgende tekst:

“Ter vrome nagedachtenis van Léonard Hendrix en zijn echtgenote Honorine De Prince uit Sint Leonardus Leeuw. Uit godsvrucht geschonken door hun toegewijde zoon (Arthur) 1929”.

213 **Vlag van de “Bond van het Heilig Hart - Zoutleeuw 12 juli 1931”.**

214 **Op panelen 1 en 2:** foto's en affiches van recente Sint-Leonardusprocessies en –vieringen te Zoutleeuw.

215 **Op paneel 3**

Devotieprenten met o.a. **vergrote heiligenprent**, gemaakt op **steendruk** met afbeelding van de heilige Leonardus met naast hem de kerk van Zoutleeuw. Op het tweede blad staat bondig het leven van de heilige Leonardus, korte vermelding over Zoutleeuw en een klein gebed. Gedrukt door Em. Lombaerts-Van de Velde uit Deurne - Noord bij Antwerpen.

Affiche “Pinkstermaandag Zoutleeuw Sint-Leonardusprocessie met tekeningen, ontworpen door **Nicole Smets** (het beeld) en **Els Peeters** (de kerk).

Almanak van de Sint-Leonardusscouts. 750 jaar Sint-Leonardusparochie Zoutleeuw.

Voorstelling van de H. Leonardus op een houten ruitvorm. Links van hem staan een moeder met een kind en een mijnwerkerslamp; rechts boeien en krukken.

216 **Vlag van VVKS Sint-Leonardus Zoutleeuw.**

Kleine kast 7

217 **Medailles met de afbeelding van het Sint-Leonardusbeeld** uit Zoutleeuw en op de keerzijde een afbeelding van **O.L. Vrouw van de Ossenweg**.

218 **Koperen munt, genoemd De Leeuenaar** met volgende opschriften

“Leeuenaar Zoutleeuw 1106 - 1981” en “St. Leonardusparochie 1231 - 1981.

Deze munt had in 1981 **de reële waarde van 50 BEF**. Er werden toen ook zilveren en gouden munten geslagen voor beleggers en verzamelaars.

Kleine kast 8

219 Twee **bedevaartvaantjes** uit Leuven, waarvan één “**in de bajes**” Sint-Leonardus duidelijk voorstelt als patroon van de gevangenen

220 Afbeelding van “De heilige belijders” met Leonardus in het wit.

Kleine kast 9

- 221 **Kalender**, uitgegeven door de BBL met o.a. het Sint-Leonardusretabel met tekst door DERVEAUX- van USSEL “Middeleeuwse retabels uit het Belgisch Kunstpatrimonium”
- 222 **Krantenartikel** over de deelname van het KORZO aan de Sint-Leonardusprocessie.

Rondgang langs de zijde van het altaar

- 223 **Vlag van het Sint-Leonardusinstituut** met een afbeelding van de H. Leonardus tegen de achtergrond van de school.

Panelen 4 en 5

- 224 **Foto's, prenten en litanieën** ter ere van de H. Leonardus uit Noblat.

Paneel 6

- 225 **Affiche “ Parochie Sint-Lenaerts 500 Jaar Parochie”**

Tegen de wand van het koorgestoelte

- 226 **Reliekschrijn uit Saint-Léonard-de-Noblat.**
- 227 **De kerk van uit Saint-Léonard-de-Noblat.**
- 228 **Beeld van uit Saint-Léonard-de-Noblat.**
- 229 **Affiche “1500e anniversaire du baptême de Clovis”.**

Geraadpleegde werken

HEEREN E. en RAES A. *Sint-Leonardus, een man voor alle tijden. Tentoonstellingscatalogus “Sint-Leonardus”. Toeristische Dienst Zoutleeuw 13 mei – 16 juli 1989.* Zoutleeuw (Peeters), 1989, 62 p., ill.

VAN DER LINDEN R. *Bedevaartvaantjes. Volksdevotie rond 200 heiligen op 1000 vaantjes.* Brugge (Uitgeverij Tabor), 1986, 304 p., ill.

VANDEPUT E. *De Sint-Leonarduskerk ... Hart van Zoutleeuw.* Zoutleeuw (Peeters), 1978, (herziene druk 1986), 136 p., ill. (1 bijlage)

Zoutleeuw, 4 april 2009.